

תזכיר חוק התכנית הכלכלית לשנים 2017 ו-2018 (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016

פרק 1: פיצויי פיטורים

תזכיר זה מיישם את החלטות הממשלה מיום 11 באוגוסט 2016, והוא צפוי לעלות על סדר יומה של ועדת השרים המיוחדת לעניין התכנית הכלכלית לשנים 2017 ו-2018 ביום 11 בספטמבר 2016.

א. שם החוק המוצע

תזכיר חוק התכנית הכלכלית לשנים 2017 ו-2018 (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016, פרק 1: פיצויי פיטורים.

ב. מטרת החוק המוצע, הצורך בו ועיקרי החוק המוצע

עיקר 1 – קביעה כי כספי הפיצויים אשר הופקדו לקופת העובד יהיו שייכים לעובד

החיסכון הפנסיוני של עובדים שכירים מורכב משלושה רכיבים שונים: הפרשות עובד לתגמולים, הפרשות מעסיק לתגמולים והפרשות מעסיק לפיצויי פיטורים.

נכון להיום, לא בכל המקרים הבעלות על הכספים שהופרשו על ידי מעסיק לקופת הגמל לקצבה בגין רכיב הפיצויים היא של העובד. מעסיק רשאי למשוך חזרה את כספי הפיצויים שהפקיד לקופת הגמל של העובד אם סיום עבודתו אינו מזכה בפיצויי פיטורים לפי החוק (לדוגמא מצב בו העובד התפטר מעבודתו) ואם נקבע כך בהסכם אחר. בכך יש כדי לצמצם את קצבתו הפנסיונית של העובד בשיעור של עד 40%, דבר אשר יפגע משמעותית בהכנסתו בתקופת הגמלאות.

לאור האמור, מוצע לקבוע בחוק כי כספי הפיצויים אשר הופקדו לקופת העובד יהיו שייכים לעובד, והמעסיק לא יהיה רשאי למשוך אותם חזרה, אלא במקרים שבהם נשללה זכאותו של העובד לפיצויי פיטורים לפי סעיפים 16 או 17 לחוק. כמו כן, מוצע לקבוע שכספי הפיצויים שהפקיד מעסיק לקופת גמל לקצבה יבואו במקום פיצויי פיטורים שהעובד יהיה זכאי להם והמעסיק לא יהיה חייב בתשלום נוסף מעבר למה שהפקיד, אלא אם נקבע אחרת בהסכם שבין העובד למעסיק. לאור האמור, מעסיק לא יוכל להתנות העסקת עובד בחתימה על הסכם בו הוא מוותר על כספי הפיצויים שהופקדו לקופתו.

בהתאם לתיקון זה, ככלל, עובד יהיה זכאי למלוא החיסכון אשר נצבר בקופתו, והוא יוכל ליהנות מכספים אלו במועד פרישתו. כמו כן, שיוך כספי הפיצויים

לעובד, גם במקרה בו עזב את מקום עבודתו מרצון צפויה למנוע מצב בו העובד יימנע מלעבור לעבודה אחרת בשל החשש לאבד חלק ניכר מכספי החיסכון שלו. גמישות זו, במעבר עובדים, חיונית לעובד ולשוק התעסוקה בכללותו.

בנוסף, נכון להיום קיימים חשבונות רבים בקופות הגמל בהם הזכאות לכספי פיצויים אינה ידועה. בעיה זו נוצרה במהלך השנים כאשר מעסיקים לא דרשו את כספי הפיצויים ולא הודיעו לחברות המנהלות של קופות הגמל על זכאות העובד לכספי הפיצויים. כתוצאה מכך, נדרשים העובדים בבואם לבצע משיכה של כספי הפיצויים (הן כקצבה והן כהון) להשיג ממעסיקהם הקודמים אישור על זכאותם לכספים. לעיתים השגת אישור זה היא מורכבת שכן יחסי העבודה הסתיימו לפני תקופה ארוכה ולא תמיד ניתן לאתר את המעסיק או לקבל ממנו תשובות. במצב דברים זה חלק גדול מהעובדים אינם מממשים את זכאותם לכספים, והכספים נותרים ללא שימוש בקופת הגמל. לאור האמור, מוצע להגביל את המועדים שעד אליהם רשאי מעביד למשוך את הכספים.

עיקר 2 – החלת תקרה להטבת המס על כספי הפיצויים

נכון להיום, ניתנת לפרט הטבת מס במועד הפקדת פיצויי הפיטורים, ללא כל תקרה. הטבה זו עומדת בניגוד לתקרות הקיימות בכל אפיקי החיסכון על כלל הסכומים המופקדים לחיסכון פנסיוני ולחיסכון לטווח זמן בינוני. הטבת מס זו היא רגרסיבית שכן נהנים ממנה בעיקר בעלי ההכנסה הגבוהה. יובהר כי גם ללא הטבה זו, 48% מהכספים שניתנים כהטבות מס על הפקדה לחיסכון פנסיוני במועד ההפקדה ניתנים נכון להיום לעובדים שמנויים על העשירון העליון.

מוצע לקבוע תקרה ביחס למתן הטבת המס בשל הפקדת מעסיק לפיצויי פיטורים, כך שפרטים אשר השכר המבוטח שלהם גבוה משלוש פעמים השכר הממוצע במשק, קרי כ-29,100 ש"ח נכון לחודש אוגוסט 2016, ישלמו מס הכנסה על הפרשת המעסיק בעד שכר מבוטח שעולה על התקרה האמורה. יצוין כי לרוב, השכר המבוטח, קרי השכר שממנו מעסיק מפריש לביטוח פנסיוני, מהווה רק כ-80% משכרו של העובד. משכך, יושפעו מהפחתת התקרה האמורה בעיקר פרטים שלהם הכנסה שעולה על 36,000 ש"ח. יתרה מזו, יודגש כי המס יופחת מהשכר נטו של העובד ולא מכספי החיסכון שהופקדו עבורו לחיסכון פנסיוני. עוד מוצע לקבוע כי כספי הפיצויים אשר יופקדו לקופה והם מעל התקרה הקבועה בחוק, יסווגו כתשלומים פטורים.

יובהר כי אין בצעד זה שינוי בנוגע לפטור ממס הניתן על משיכת כספי הפיצויים בטרם תקופת הגמלאות. עוד יובהר כי על כספים שיופקדו לקרן ותיקה לא יחול המיסוי האמור.

על מנת להשלים את ההסדרה מוצע לתקן את פקודת מס הכנסה כך שלא יוטל מס על כספי פיצויים לאחר סיום יחסי עובד ומעביד לגבי עובד שעומדים לזכותו במרכיב פיצויים בקופת גמל לקצבה סכומים שהפקיד אותו מעביד, אינם עולים על 360,000 שקלים חדשים, אלא אם כן ביקש העובד אחרת. יובהר כי נכון להיום, סיום יחסי עובד ומעביד יוצר אירוע מס בעקבותיו נערכת התחשבות עם העובד באופן אוטומטי אלא אם כן הודיע העובד באופן אקטיבי כי הוא משאיר את הכספים בקופה לצורך קבלת קצבה בהמשך. ברירת מחדל זו מובילה לכך שקופות הגמל נדרשות למסות את העובד על כספי הפיצויים, אף אם הם נשארים בקופה והעובד לא מבצע משיכה בפועל. לאור האמור, מוצע לשנות את ברירת המחדל בחוק לגבי עובדים שעומדים לזכותם במרכיב פיצויים בקופת גמל לקצבה סכומים שהפקיד אותו מעביד עבורם, שאינם עולים על 360,000 שקלים חדשים, כך שסיום יחסי עובד ומעביד לא יוביל לאירוע מס אלא אם כן ביקש העובד אחרת.

ג. השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה והיבטים מנהליים נוספים

הצעת החוק צפויה להגדיל את הכנסות המדינה בסך של כ-680 מיליון ש"ח משנת 2017 ואילך.

ד. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים

תיקון חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963;
תיקון חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005;
תיקון פקודת מס הכנסה [נוסח משולב].

ה. נוסח החוק המוצע

להלן נוסח החוק המוצע

תיקון חוק פיצויי פיטורים
1. בחוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963-

(1) בסעיף 14, במקום האמור בו יבוא:

"תשלום לקופת גמל לקצבה יבוא במקום פיצויי פיטורים אלא אם נקבע אחרת בהסכם שבין העובד למעסיק.

בסעיף זה "הסכם" - לרבות הסכם קיבוצי כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957, צו הרחבה כמשמעותו בחוק האמור והסדר קיבוצי.";

(2) בסעיף 26, בפסקה (1), ברישא "יהיו שייכים לעובד והם" אחרי המילים "או לעיקול" יבוא "אלא אם נשללה זכותו לפיצויי פיטורים לפי סעיפים 16 ו-17 והמעביד לא עשה את הפעולות הנדרשות למשיכת הכספים לפי סעיף 23(א)(3) ו-(4) לחוק קופות גמל בנסיבות המנויות בהם" והסיפה החל במילים "הוראה זו לא תחול" - תימחק.

2. בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 -

תיקון חוק קופות
גמל

(1) בסעיף 23 -

(א) בפסקה (א)(3), במקום הסיפה החל במילים "בכפוף להוראות סעיף 26" יבוא "אם נשללה זכותו של העובד לפיצויי פיטורים לפי סעיפים 16 ו-17 לחוק פיצויי פיטורים, ובלבד שהמעסיק הודיע על בקשתו למשוך את הכספים והמציא הוכחה לקיום הליך בעניין פיטורים עד לתום שלושה חדשים ממועד סיום יחסי עובד מעביד";

(ב) בסופו יבוא -

"(4) על אף האמור בפסקה (3), ועל אף האמור בכל דין, על כספים שהופקדו למרכיב הפיצויים בקופת גמל לקצבה או בקופת גמל אישית לפיצויים עד ליום ל' בטבת התשע"ח (1 בינואר 2017) יחולו הוראות אלה:

(א) הסתיימו יחסי עובד מעביד עד ליום ב' בטבת התשע"ז (31 בדצמבר 2016) ולא דרש מעסיק את הכספים האמורים ולא המציא הוכחה לקיום הליך בעניין פיטורים בתוך שנתיים ממועד סיום יחסי עובד מעביד או עד ליום יד בטבת התשע"ח (1 בינואר 2018), לפי המאוחר - לא יהיו ניתנים למשיכה על ידי המעסיק.

(ב) הסתיימו יחסי עובד מעביד החל מיום יד בטבת התשע"ח (1 בינואר 2017) ולא דרש מעסיק את הכספים האמורים ולא המציא הוכחה לקיום הליך בעניין פיטורים בתוך שלושה חודשים ממועד סיום יחסי עובד מעביד או לאחר יום יד בטבת התשע"ח (1 בינואר 2018), לפי המאוחר - לא יהיו ניתנים למשיכה על ידי המעסיק.

לעניין סעיף זה "הליך בעניין פיטורים" - קיום הליך בעניין פיטורים בנסיבות המצדיקות פיטורים ללא פיצויים או פיצויים חלקיים לפי סעיפים 16 או 17 לחוק פיצויי פיטורים.

3. בפקודת מס הכנסה [נוסח משולב] -

תיקון פקודת מס
הכנסה

(1) בסעיף 3, בסעיף קטן (ה3) -

(א) אחרי פסקה (1) יבוא:

"(א1) (א) סכומים ששילמו כל מעבידיו של עובד, בעבורו, לקופות גמל לקצבה, על חשבון מרכיב הפיצויים, העולים על השיעור להפקדה לפיצויים כשהוא מוכפל במשכורתו של העובד או בסכום התקרה לפיצויים, לפי הנמוך מביניהם, יראו אותם כהכנסת עבודה של העובד, במועד שבו שולמו לקופות הגמל; סכומים ששולמו כאמור לקופות הגמל, אשר אינם עולים על שיעור ההפקדה כשהוא מוכפל כאמור, יראו אותם כהכנסת עבודה של העובד, במועד שקיבל אותם.

(ב) עובד שמעבידיו שילמו בעבורו לקרן ותיקה על חשבון מרכיב הפיצויים וסך ההפקדות עבורו בקרן ותיקה עולים על השיעור להפקדה לפיצויים כשהוא מוכפל בסכום התקרה לפיצויים, יראו גם את התשלומים שעולים על השיעור להפקדה לפיצויים כשהוא מוכפל בסכום התקרה לפיצויים כהכנסת עבודה של העובד, במועד שקיבל אותם.

(ב1) סכומים ששילמו כל מעבידיו של עובד, בעבורו, לקופת גמל לקצבה על חשבון השלמה לפיצויים העולים על סכום התקרה להשלמה לפיצויים יראו אותם כהכנסת עבודה של העובד במועד שבו שולמו לקופת הגמל; סכומים ששולמו כאמור לקופת הגמל, אשר אינם עולים על התקרה להשלמה לפיצויים, יראו אותם כהכנסת עבודה של העובד, במועד שקיבל אותם;";

(ב) בפסקה (2) -

(א) לפני "השכר הממוצע במשק" יבוא:

"הפרש השיעור להפקדה" - ההפרש שבין שיעור ההפקדה לפיצויים לפי סעיף 22 לבין השיעור שאותו הפקיד המעביד בקופת גמל;";

(ב) אחרי "השיעור להפקדה" יבוא:

"השיעור להפקדה לפיצויים" - השיעור הקבוע לפי סעיף 22 לחוק הפיקוח על קופות גמל, להפקדה על חשבון מרכיב הפיצויים, או השיעור ממשכורתו של העובד שאותו הפקיד המעביד בקופת הגמל, על חשבון מרכיב הפיצויים, לפי הנמוך מביניהם;";

(ג) אחרי "סכום התקרה" יבוא:

"סכום התקרה לפיצויים" - סכום השווה לשלוש פעמים השכר הממוצע במשק בחודש;";

(ד) אחרי "סכום התקרה" יבוא:

"סכום התקרה להשלמה לפיצויים" - הגבוה מבין שני אלה:

(1) משכורת אחרונה או שלוש פעמים השכר הממוצע במשק, הנמוך מביניהם, כפול מספר שנות העבודה או חלק מהן אצל אותו מעסיק בניכוי סכומים הצבורים במרכיב הפיצויים החייבים במס שהופקדו על ידי אותו מעסיק;

(2) משכורת אחרונה או שלוש פעמים השכר הממוצע במשק, הנמוך מבניהם, כפול מספר חדשי העבודה אצל אותו מעסיק כשהם מוכפלים בהפרש השיעור להפקדה;"

(2) בסעיף 9, בסעיף קטן (א7),

(א) אחרי פסקה (ב) יבוא:

"(ב1) סכומים שראו אותם כהכנסת עבודה של העובד במועד שבו שולמו לקופת גמל לקצבה לפי סעיפים 3(ה3)(א1) ו - (ב1) ונמשכו מהקופה, במועד הפרישה או לאחריו, ויחולו לגביהם הוראות אלה:

(1) על ריבית ורווחים אחרים שנצברו בקופה ונמשכו ממנה יוטל מס בשיעור הקבוע בסעיף 125ג(ג);

(2) במשיכה חלקית מהקופה יראו בכל משיכה כאילו נמשכו ריבית ורווחים אחרים כאמור בפסקה (1), בהתאם לחלקם היחסי;

(3) נמשכו הסכומים על ידי המעביד, ינוכה מתוכם סכום השווה לשיעור המס המרבי שבסעיף 121, כפול הסכומים שנמשכו.

(4) סכום שנוכה כאמור בפסקה (3) -

(א) יישאר במרכיב הפיצויים בקופת הגמל של העובד;

(ב) יראו אותו כסכום שהופקד על ידי העובד במועד שבו נמשכו הסכומים;

(ג) יראו בו כמס שנוכה במקור לפי סעיף 164 על ידי הקופה עבור הכספים ששולמו למעביד;"

(ב) בפסקה (ז), בסופה יבוא-

"לעניין סעיף זה, יראו עובד שהסכומים העומדים לזכותו במרכיב פיצויים בקופת גמל לקצבה שהפקיד אותו מעביד, אינם עולים על 360,000 שקלים חדשים, כאילו הודיע בעת פרישתו למנהל על רצונו להמשיך ולהשאירם למטרת תשלום קיצבה, אלא אם הודיע למנהל אחרת";

(3) בסעיף 9א, בסעיף קטן (א), בהגדרה "תשלומים פטורים" אחרי פסקה 1(ב) יבוא:

"(ג) על ידי מעבידיו של עובד, בעבור העובד למרכיב הפיצויים אשר ראו אותם כהכנסת עבודה של העובד במועד שבו שולמו לקופת גמל לקצבה לפי סעיפים 3(ה)1(א) ו- 1(ב)1";

(4) בסעיף 120א, בהגדרה "הנחות סוציאליות", במקום "מענק פרישה או מענק מוות" יבוא "מענק פרישה, מענק מוות או סכום העומד לזכות עובד במרכיב פיצויים בקופת גמל לקצבה לפי פסקה (ז)";

4. סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורים, כנוסחו בסעיף 1 לפרק זה, לא יחול לגבי הסכמים שנקבע בהם לפני מועד תחילתו של חוק זה, כל אלה:

פרק פיצויי
פיטורים - הוראות
מעבר

(א) הכספים שיופקדו לקופת גמל לא יבואו במקום פיצויי פיטורים לפי סעיף 14 כנוסחו ערב תחילתו של חוק זה;

(ב) הכספים שיופקדו לקופת גמל לא יהיו ניתנים להחזרה, להעברה לשעבוד או לעיקול לפי סעיף 26 כנוסחו ערב תחילתו של חוק זה.

